

Həyat və fəaliyyətinə dair əsas tarixi hadisələrin

XRONOLOGİYASI

1494	Füzuli - Məhəmməd ibn Süleyman və ya Molla Məhəmməd Bağdadi Bağdadın yaxınlığında yerləşən Kərbəla şəhərində anadan olmuşdur.
1514	Bağdadın Səfəvi valisi İbrahim xan Mosullunun himayəsində olmuşdur.
1524	Azərbaycan dilində "Bəngü Badə" allegorik və satirik əsərini yazmışdır.
1527	Mosullu öldürüldükdən sonra Füzuli Hillə və ya Nəcəfə köçmüşdür.
1537	"Leyli və Məcnun" lירו-epik poemasını yazmışdır.
1543	Oğlu Fəzli anadan olmuşdur.
1556	Bağdadda yayılmış taun epidemiyası nəticəsində vəfat etmişdir.
1569-1572	Səidi təxəllüsü ilə məşhur olan Mahmud ibn Davud Ulanyavi tərəfindən Füzulinin türkçə (azərbaycanca) "Divan"ının üzü köçürülmüşdür.
1589-1590	Füzuli əlyazmalarının ən qədimi sayılan Füzuli külliyyatı yazılmışdır və Sankt-Peterburq Şərqsünaslıq İnstitutunda saxlanılır.
1828	Füzulinin "Divan"ı Təbrizdə daşbasma üsulu ilə çap olunmuşdur.
1907	Bəstəkar Üzeyir Hacıbəyov Füzulinin Leyli və Məcnun əsəri əsasında eyniadlı opera yazmışdır.
1914	Xalq rəssamı Əzim Əzimzadə Füzulinin portretini yaratmışdır.
1924	"Müsəhhəhi-külliyyati-divani-Füzuli" M.F. Köprülüzadənin müqəddiməsi ilə çap olunmuşdur.
1936	"Söhbətül-əsmar" əsəri türkoloq Qunnar Carrinq tərəfindən "Meyvələrin yarışı" ("The Contest of the Fruits") adı ilə tərcümə edilmişdir.
1944	Füzulinin türkçə "Divan"ının ilk elmi-tənqidi mətni akademik Həmid Araslı tərəfindən nəşr olunmuşdur.
1948	Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi Əbdülbaqi Gölpinarlı Füzulinin türkçə "Divan"ının elmi-tənqidi mətnini hazırlamışdır.

-
- 1950** Ədəbiyyatşünas Əli Nihad Tərhan Füzulinin türkcə “Divan”ının elmi-tənqidi mətnini hazırlamışdır.
-
- 1958** “Füzuli. Türkcə divan” kitabı Ankarada çap edilmişdir.
- Rəssam Sadıq Şərifzadə Məhəmməd Füzulinin portretini işləmişdir və bu tabloya görə rəssam respublikanın II dərəcəli mükafatına layiq görülmüşdür.
- Füzulinin 400 illik yubileyi münasibətilə xalçaçı rəssam Kamil Əliyevin eskizi əsasında Füzulinin portret-xalçası toxunmuşdur.
- Akademik Həmid Araslının “Böyük Azərbaycan şairi Füzuli” kitabı çap olunmuşdur.
-
- 1958-1963** Heykəltaraşlar Tokay Məmmədov, Ömər Eldarov və memar Hacı Muxtarov Füzulinin heykəlini hazırlamışlar.
-
- 1959** Füzulinin anadan olmasının 400 illiyi münasibətilə Azərbaycan rayonlarından birinə (keçmiş Karyagin) Füzulinin adı verilmişdir.
- Füzulinin qəzəlləri əsasında Azərbaycan bəstəkarı Cahangir Cahangirov “Füzuli kantatası” əsərini bəstələmişdir.
- Akademik Məmməd Cəfər “Füzuli düşünür” monoqrafiyasını yazmışdır.
- Professor Hüseyn Əli Məhfuzun (İraq) “Füzuli əl-Bağdadi” adlı kitabı çap edilmişdir.
- Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadənin Məhəmməd Füzuliyə həsr olunmuş Şəbi-hicran poeması nəşr edilmişdir.
- Bəstəkar Arif Məlikov “Füzuli” simfonik poemasını yazmışdır.
- Füzulinin anadan olmasının 400 illik yubileyi münasibətilə UNESCO tərəfindən Məhəmməd Füzulinin “Leyli və Məcnun” poeması ingilis dilində nəşr edilmişdir.
-
- 1960-1970** Xalq rəssamı Səttar Bəhlulzadə “Füzuli” adlı qrafika əsərləri yaratmışdır.
-
- 1961** Məhəmməd Füzulinin eyniadlı əsərinin motivləri əsasında “Leyli və Məcnun” filmi çəkilməmişdir.
-
- 1963** Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının önündə qranit postament üzərində ucaldılan Məhəmməd Füzuli abidəsinin açılışı olmuşdur.
-
- 1965** Heykəltaraş Elcan Şamilov Füzulinin portret heykəlini hazırlamışdır.
-
- 1970** “Leyli və Məcnun” əsəri Londonda “Leyla and Mejnun” adı ilə yazıçı-tərcüməçi Sufi Huri tərəfindən tərcümə edilmişdir.
-

1972 Xalçaçı rəssam Lətif Kərimovun eskizi əsasında Füzulinin portret-xalçası toxunmuşdur.

1993 Bəstəkar Ramiz Mustafayev “Füzuli” vokal-simfonik poemasını bəstələmişdir.

1994 Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 500 illiyi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fərman imzalamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Prezident sarayında Məhəmməd Füzulinin 500 illiyi ilə əlaqədar yubiley üzrə Dövlət komissiyasının iclasında çıxış etmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 500 illiyi münasibətilə keçirilən tədbirlərdə iştirak etmək üçün Türkiyədə səfərdə olmuşdur və Bilkent Universitet şəhərciyində yubiley tədbirində və Türkiyə Böyük Millət Məclisində dahi şairin anma mərasimində çıxışlar etmişdir.

Moskvada, İttifaqlar Evinin Sütunlu salonunda Məhəmməd Füzulinin anadan olmasının 500 illiyinə həsr edilmiş təntənəli yığıncaq keçirilmişdir.

Füzulinin 500 illik yubileyinin dünya miqyasında keçirilməsi ilə əlaqədar Birləşmiş Millətlər Təşkilatının YUNESKO təşkilatı tərəfindən qərar qəbul edərək yubiley ilini Füzuli ili elan etmişdir.

Türkiyə Yazıçılar Dərnəyi və İstanbul Böyükşəhər Bələdiyyəsi tərəfindən İstanbulda Füzulinin 500 illiyinə həsr olunmuş elmi konfrans təşkil edilmişdir.

1995 Türkiyə YUNESKO-nun himayəsi altında Füzulinin anadan olmasının 500 illiyini qeyd etmişdir.

1996 Füzulışünas-alim Mail Əliyev Füzulinin türkçə “Divan”ının elmi-tənqidi mətnini hazırlamışdır.

Prezident Heydər Əliyevin imzaladığı fərmana əsasən Füzulinin anadan olmasının 500 illik yubileyi, Bakıda təntənə ilə qeyd edilmişdir.

Elmlər Akademiyasının Əlyazmalar İnstitutuna Məhəmməd Füzulinin adı verilmişdir.

Azərbaycan Milli Bankı Füzulinin 500 illiyinə həsr olunmuş 100 manat nominalında qızıl, 50 manat nominalında isə gümüş xatirə sikkələri buraxmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanı ilə Füzuli adına beynəlxalq mükafat təsis edilmişdir.

Xalq rəssamı Tofiq Ağababəyev “Məhəmməd Füzuli” əsərini yaratmışdır.

2002 Ədəbiyyatşünas Aydın Abıyevin “Füzuli və Türkiyə poeziyası” monoqrafiyası nəşr edilmişdir.

- 2004** Yazıçı Oqtay Salamzadənin Füzuliyə həsr olunmuş “Sevgi iztirabı” adlı ikihissəli tarixi romanı çapdan çıxmışdır.
- 2005** “Məhəmməd Füzuli əsərləri” 6 cildliyi çapdan çıxmışdır.
- Yazıçı Əzizə Cəfərzadənin Məhəmməd Füzulinin həyatından bəhs edən “Eşq sultanı” tarixi romanı çapdan çıxmışdır.
- 2008** Professor Şəfəq Əlibəylinin “Füzulinin farsca divanı: linqvo-poetik özəlliklər” kitabı çapdan çıxmışdır.
- 2013** Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ruhəngiz Cümşüdlünün “Füzulinin ərəbcə poetik irsi” kitabı çapdan çıxmışdır.
- 2014** Füzulinin anadan olmasının 520 illiyi münasibətilə Bakı Şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin təşkilatçılığı ilə M.Ə. Sabir adına kütləvi kitabxanada tədbir keçirilmişdir.
- 2017** Məhəmməd Füzulinin türkcə (azərbaycanca) “Divan”ının əlyazmasının surəti “Dünya Yaddaşı” Proqramı Reyestrinə daxil edilmişdir.
- 2018** Ədəbiyyatşünas alim Mir Cəlal Paşayevin müəllifi olduğu, Məhəmməd Füzuli yaradıcılığından bəhs edən “Füzulinin poetik xüsusiyyətləri” adlı elmi əsər şair-tərcüməçi Yurtseven Şen tərəfindən türkcəyə tərcümə olunaraq çap edilmişdir.
- 2019** Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin Qərarı ilə Məhəmməd Füzuli Azərbaycan Respublikasında əsərləri dövlət varidatı elan edilən müəlliflərin siyahısına daxil edilmişdir.
- Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Füzulışünaslıq sektoru tərəfindən “Füzuli düşünür” kitabı nəşr edilmişdir.
- 2021** AMEA-nın Məhəmməd Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun Elmi şurasının qərarı ilə “Ürək dostu, könül həmdəmi” (“Ənisul-qəlb”) adlı kitab çap edilmişdir.
- Azərkitab – Kitab Təbliğatı Mərkəzində Məhəmməd Füzulinin ərəb dilində qələmə aldığı “Mətləül Etiqad” elmi fəlsəfi əsərinin Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş kitabının (tərc. Təbriz Qasımov) təqdimat mərasimi keçirilmişdir.
- 2024** Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev Sərəncam imzalamışdır.
- AMEA Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun Müasir fəlsəfə problemləri şöbəsində “Məhəmməd Füzuli: elm, bilik, fəlsəfə” mövzusunda elmi seminar keçirilmişdir.
- Mir Cəlal Paşayevin “Füzuli sənətkarlığı” kitabının müzakirəsi və təqdimat mərasimi keçirilmişdir.
- AMEA-da Məhəmməd Füzulinin 530 illik yubileyinə həsr olunmuş beynəlxalq konfrans

keçirilmişdir.

“Dahi Azərbaycan şairi Məhəmməd Füzulinin 530 illiyinin qeyd edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamının icrası ilə əlaqədar aprel ayı ərzində “Məktəblərdə Məhəmməd Füzuli ayı” layihəsi həyata keçirilmişdir.